Η Μεταμόρφωση του Χριστού (Σεβ. Μητροπ. Ναυπάκτου & Αγ. Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 5 Αυγούστου, 2006

α) Υπάρχουν πολλά γεγονότα μεταμορφώσεως
β) Τί σημαίνει μεταμόρφωση
γ) Το όρος Θαβώρ και οι δύο ήλιοι
δ) Το φως του Χριστού είναι η δόξα της θεότητος
ε) Η Βασιλεία του Θεού
στ) Ο Χριστός έδειξε το πρωτότυπο της δημιουργίας του ανθρώπου
ζ) Άκτιστο και κτιστό φως
η) Άκτιστο φώς, περιγραπτό στο σώμα του Χριστού, υπέρφωτος γνόφος
θ) Η φανέρωση του Τριαδικού Θεού
ι) Ο Μωϋσής και ο Ηλίας στο Θαβώρ
ια) Γιατί εμφανίσθηκαν οι δύο αυτοί Προφήτες
ιβ) Οι τρεις Μαθητές στο Θαβώρ
ιγ) Ο Χριστός, Κέντρο της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης
ιδ) Το σώμα του Χριστού είναι ομόθεο
ιε) Διαφορετική μετοχή στην δόξα του Θεού
ιστ) Τί είναι η Εκκλησία και ποιός ο σκοπός της
ιζ) Προσωπική μέθεξη της θεώσεως

Η Μεταμόρφωση του Χριστού επάνω στο όρος Θαβώρ έγινε λίγο προ του Πάθους Του, και συγκεκριμένα σαράντα ημέρες πριν πάθη και σταυρωθή. Άλλωστε, ο σκοπός της Μεταμορφώσεως ήταν να στηριχθούν οι Μαθητές στην πίστη ότι αυτός είναι ο Υιός του Θεού και να μη κλονισθούν για όσα θα έβλεπαν τις ημέρες εκείνες. Στα τροπάρια της Εκκλησίας φαίνεται αυτή η αλήθεια. Σε ένα ψάλλουμε: "Πρό του τιμίου σταυρού σου και του πάθους, λαβών ούς προέκρινας των ιερών μαθητών προς το Θαβώριον Δέσποτα, ανήλθες όρος". Και στο Κοντάκιο της εορτής λέγεται: "...ίνα όταν σε ίδωσιν σταυρούμενον το μεν πάθος νοήσωσιν εκούσιον τω δε κόσμω κηρύξωσιν ότι συ υπάρχεις αληθώς του Πατρός το απαύγασμα".

Επομένως, κανονικά η Μεταμόρφωση του Χριστού έπρεπε να εορτάζεται τον μήνα Μάρτιο, ανάλογα με το πότε εορτάζεται κάθε χρόνο το Πάσχα. Επειδή, όμως, ο χρόνος αυτός συμπίπτει με την περίοδο της Τεσσαρακοστής και δεν θα μπορούσε να εορτασθή πανηγυρικά, γι’ αυτό η εορτή μεταφέρθηκε την 6η Αυγούστου. Η ημερομηνία αυτή δεν είναι τυχαία, αφού προηγείται σαράντα ημέρες από την εορτή της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού (14 Σεπτεμβρίου), η οποία είναι σαν την Μ.

Παρασκευή.

Τα γεγονότα της εορτής διασώζονται και από τους τρεις λεγομένους συνοπτικούς Ευαγγελιστές, γιατί η Μεταμόρφωση αποτελεί κεντρικό γεγονός στην ζωή του Χριστού και περικλείει πολλά θεολογικά μηνύματα. (Ματθ. ιζ', 1-8, Μάρκ. θ', 2-8, Λουκ. θ', 28-36).

α'

Η Μεταμόρφωση του Χριστού αποτελεί ένα κορυφαίο γεγονός στην ζωή των Μαθητών, που έχει σχέση με την Πεντηκοστή, αφού πρόκειται για μεγάλη εμπειρία του Θεού. Βέβαια, υπάρχει διαφορά μεταξύ της Μεταμορφώσεως και της Πεντηκοστής, από την άποψη ότι οι Μαθητές κατά την Μεταμόρφωση δεν ήταν ακόμη μέλη του θεωθέντος Σώματος του Χριστού, όπως έγιναν την ημέρα της Πεντηκοστής.

Ωστόσο, υπάρχουν και άλλα γεγονότα στην ζωή του Χριστού που συνιστούν μια μεταμόρφωση, αφού οι Μαθητές αξιώθηκαν να δούν μερικές ακτίνες της θεότητος του Χριστού. Θα παρατεθούν δύο από αυτά τα γεγονότα.

Πρώτη ήταν η κλήση των δύο Μαθητών, στους οποίους ο άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής υπέδειξε τον Χριστό. Οι Μαθητές μόλις άκουσαν τον Τίμιο Πρόδρομο να λέγη: "ίδε ο αμνός του Θεού", τον ακολούθησαν. Και τότε "στραφείς ο Ιησούς και θεασάμενος αυτούς ακολουθούντας" τους ρώτησε τί ζητούν. Στην ερώτησή τους που μένει, τους κάλεσε να έλθουν κοντά Του. Και σημειώνει ο ιερός Ευαγγελιστής: "ήλθον ουν και είδον που μένει, και παρ’ αυτώ έμειναν την ημέραν εκείνην" (Ιω. α', 35-39). Το ότι ο Χριστός έστρεψε το πρόσωπό Του και τους είδε σημαίνει ότι αποκάλυψε την δόξα του προσώπου Του σε ένα μικρό βαθμό, πράγμα που τους παρακίνησε να θέλουν να μείνουν μαζί Του. Η οικία του Χριστού είναι το φώς, αφού ως Θεός "φώς οικών απρόσιτον", και το ότι έμειναν εκείνη την ημέρα στην οικία σημαίνει ότι οι Μαθητές έμειναν μια ολόκληρη μέρα στην θεωρία του ακτίστου Φωτός.

Έτσι καταλαβαίνουμε ότι η κλήση των Μαθητών δεν ήταν μια απλή πρόσκληση στην οποία ανταποκρίθηκαν επειδή είχαν μεγάλο ζήλο, αλλά ήταν καρπός θεωρίας και αποκαλύψεως. Και δείχνει, όπως λέγει ο ιερός Θεοφύλακτος, ότι σε αυτούς που ακολουθούν τον Χριστό, Εκείνος δείχνει το πρόσωπό Του, την δόξα του προσώπου Του, γιατί αν δεν ακολουθήση κανείς δια της πράξεως τον Χριστό, δεν μπορεί να φθάση στην θεωρία, αφού ο "μή καθάρας εαυτόν, και δια της καθάρσεως ακολουθήσας, πώς εν γνώσει φωτισθήσεται;".

Δεύτερη περίπτωση είναι η κλήση των Μαθητών μεταξύ των οποίων συγκαταλεγόταν και ο Απόστολος Πέτρος. Τους συνάντησε ο Χριστός μετά την αποτυχημένη αλιεία και τους διέταξε να ρίξουν ξανά τα δίκτυα στην λίμνη. Όταν παρά πάσαν προσδοκία συνέλαβαν πολλά ψάρια, ο Σίμων Πέτρος έπεσε στα πόδια του Χριστού και είπε: "έξελθε απ’ εμού, ότι ανήρ αμαρτωλός ειμί, Κύριε". Και δικαιολογεί ο Ευαγγελιστής Λουκάς: "Θάμβος γαρ περιέσχεν αυτόν και πάντας τους σύν αυτώ επί τη άγρα των ιχθύων ή συνέλαβον" (Λουκ. ε', 1-11). Η αίσθηση του Αποστόλου Πέτρου ότι ήταν αμαρτωλός ήταν καρπός και αποτέλεσμα του θάμβους, και της εκστάσεως στην οποία περιήλθε με το θαύμα. Πρόκειται για την εμπειρία της δόξης του Θεού, την αίσθηση της παρουσίας του Υιού και Λόγου του Θεού, αλλά και της δικής του ακαθαρσίας, της αμαρτωλότητος. Αυτό το γεγονός αν συγκριθή με παράλληλα αποκαλυπτικά γεγονότα της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης δείχνει ότι δεν είναι ένα θάμβος που προέρχεται από εξωτερικά γεγονότα, αλλά από αποκάλυψη της δόξης του Θεού.

β'

Η λέξη μεταμόρφωση δηλώνει την αλλαγή της μορφής. Δηλαδή σε μια συγκεκριμένη στιγμή ο Χριστός αποκάλυψε αυτό που κρυπτόταν, φανέρωσε την δόξα της θεότητος, με την οποία ήταν ενωμένη η ανθρώπινη φύση από την στιγμή της συλλήψεως στην κοιλία της Θεοτόκου. Ο Χριστός με την μεγάλη Του φιλανθρωπία κάλυπτε αυτό που είχε πάντοτε, ώστε να μη "καούν" οι Μαθητές, λόγω της ακαταλληλότητός τους, επειδή δεν είχαν ακόμη προετοιμασθή.

Ο Χριστός εκείνη την ώρα μεταμορφώθηκε, "ουχ ό ουκ ήν προσλαβόμενος, ουδέ εις όπερ ουκ ήν μεταβαλόμενος, αλλ’ όπερ ήν τοις οικείοις μαθηταίς εκφαινόμενος" (άγ. Ιωάννης Δαμασκηνός). Αυτό σημαίνει ότι ο Χριστός δεν προσέλαβε κάτι που δεν είχε, ούτε μεταβλήθηκε σε κάτι που δεν ήταν, αλλά φανέρωσε στους Μαθητάς Του αυτό που ήταν. Ουσιαστικά, όταν κάνουμε λόγο για Μεταμόρφωση εννοούμε ότι έδειξε την δόξα της θεότητός Του, που την κρατούσε αφανή στο φαινόμενο σώμα, επειδή οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να την αντικρύσουν.

Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος θα πη ότι ο Χριστός δεν έδειξε ολόκληρη την θεότητα, αλλά μια μικρή ενέργειά της. Και αυτό το έκανε αφ’ ενός μεν για να πληροφορήση για το ποιά είναι η θεϊκή δόξα της Βασιλείας, αφ’ ετέρου δε από φιλανθρωπία, ώστε να μη χάσουν και την ζωή τους ακόμη, βλέποντας ολόκληρη την δόξα της θεότητος. Γι’ αυτό, το μυστήριο της Μεταμορφώσεως είναι και αποκάλυψη της Βασιλείας, αλλά και έκφραση της αγάπης και της φιλανθρωπίας του Θεού.

Γίνεται λόγος στα λειτουργικά κείμενα ότι κατά την Μεταμόρφωση ο Χριστός θεούργησε την ανθρώπινη φύση που προσέλαβε. Αυτό, όμως, λέγεται με μια ορισμένη έννοια και δεν σημαίνει ότι τότε μόνο θεουργήθηκε η ανθρώπινη φύση. Κατά τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό η ανθρώπινη φύση θεουργήθηκε, δηλαδή θεώθηκε, από την υποστατική ένωση και κοινωνία με τον Θεό Λόγο, που έγινε από την στιγμή της συλλήψεώς Του στην κοιλία της Θεοτόκου, την ημέρα του Ευαγγελισμού. Τότε, η θεότητα θέωσε την ανθρώπινη φύση, ενώ η ανθρώπινη φύση θεώθηκε (άγ. Γρηγόριος Θεολόγος). Κατά την Μεταμόρφωση του Χριστού φανερώθηκε στους Μαθητάς αυτή η θεουργηθείσα ανθρώπινη φύση από την πρόσληψή της από τον Θεό Λόγο. Προηγουμένως ήταν άγνωστη, τώρα έγινε φανερά. Με αυτήν την έννοια γίνεται λόγος σε μερικά τροπάρια για θεουργία της ανθρωπίνης φύσεως κατά την Μεταμόρφωση.

Αυτό ακριβώς το γεγονός μας οδηγεί στην άποψη ότι στο Θαβώρ δεν έχουμε μόνο Μεταμόρφωση, αποκάλυψη του Χριστού, αφού πραγματικά τότε έδειξε μερικές ακτίνες της θεότητός Του, αλλά και μεταμόρφωση των Μαθητών. Οι Μαθητές αξιώθηκαν να δούν την θεουργία της ανθρώπινης φύσης του Χριστού, ακριβώς γιατί μεταμορφώθηκαν αυτοί οι ίδιοι. Οι Πατέρες κάνουν λόγο για εναλλαγή των Μαθητών. "Ενηλλάγησαν ουν και ούτω την εναλλαγήν είδον" (άγ. Γρηγόριος Παλαμάς). Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει εναλλαγή, Μεταμόρφωση του Χριστού, αλλά αυτό έγινε γνωστό, γιατί υπήρξε και εναλλαγή, μεταμόρφωση των Μαθητών.

Η μεταμόρφωση των Μαθητών έγινε σε όλη τους την ψυχοσωματική ύπαρξη. Οι Μαθητές δεν είδαν το θείο φως μόνο με τον νού τους, που είναι ο οφθαλμός της ψυχής, αλλά και με αυτές τις σωματικές αισθήσεις, οι οποίες όμως προηγουμένως δυναμώθηκαν από την άκτιστη ενέργεια του Θεού και μεταμορφώθηκαν για να το δούν. Οι σωματικοί οφθαλμοί είναι τυφλοί ως προς το φως του Θεού, επειδή οι οφθαλμοί του ανθρώπου είναι κτιστοί και δεν μπορούν να δούν το άκτιστο Φώς. Γι’ αυτό και αλλοιώθηκαν από την ενέργεια του Θεού και αξιώθηκαν να δούν την δόξα του Θεού (άγ. Γρηγόριος Παλαμάς).

γ'

Για να δείξη ο Χριστός την δόξα της θεότητός Του ανέβηκε στο όρος Θαβώρ. Θα μπορούσε αυτό να γίνη και σε μια πεδιάδα, σε ένα απόμακρο μέρος. Γιατί όμως προτιμήθηκε το όρος;

Στην παλαιά εποχή συνηθιζόταν όλα τα μεγάλα γεγονότα να γίνωνται σε υψηλότερο μέρος, σε υψηλά και χαμηλά βουνά, όπως ακριβώς έκαναν και οι ειδωλολάτρες που

πάνω στα βουνά τελούσαν τις θυσίες τους. Ο Χριστός δείχνει το μεγαλείο της δόξης Του επάνω στο όρος Θαβώρ, αφού η φανέρωση της θεουργίας της ανθρωπίνης φύσεως είναι το μεγαλύτερο γεγονός μέσα στην ιστορία της ανθρωπότητος.

Έπειτα, όπως είπε ο Χριστός, ήλθε για να αναζητήση το πλανώμενο πρόβατο, το οποίο χάθηκε στα βουνά. Επομένως, ο Χριστός ανήλθε στο όρος για να δείξη ότι Αυτός βρήκε το πλανηθέν πρόβατο και το ελευθέρωσε από την αμαρτία και τον διάβολο, ότι αυτός είναι ο πραγματικός ποιμήν των ανθρώπων (άγ. Γρηγόριος Θεολόγος).

Η ανάβαση ακόμη στο όρος δείχνει ότι, όσοι θέλουν να δούν την δόξα της θεότητος στην ανθρώπινη φύση του Λόγου, θα πρέπει να εξέλθουν από την χθαμαλότητα, να αφήσουν τα χαμηλά και να ανεβούν ψηλά, δηλαδή να καθαρισθούν από όλα τα γεώδη που τους κρατούν δεμένους στην γή.

Η Μεταμόρφωση του Χριστού έγινε κατά την διάρκεια της ημέρας, οπότε οι Μαθητές είδαν δύο ηλίους τον αισθητό και τον νοητό. Σε ένα τροπάριό του ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός γράφει: "Υπεκρύβη ακτίσι θεότητος αισθητός ήλιος ως εν όρει Θαβωρίω είδέ σε μεταμορφούμενον, Ιησού μου". Δηλαδή, ο αισθητός ήλιος κρύφτηκε και αφανίστηκε από τις ακτίνες της θεότητος του Χριστού. Ίσως στην αρχή έβλεπαν δύο φώτα, το κτιστό και το άκτιστο, όπως λέγουν οι άγιοι που έχουν τέτοιες εμπειρίες, αλλά όταν είδαν μεγαλύτερη ενέργεια της θεότητος, τότε χάθηκε τελείως ο αισθητός ήλιος. Ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος λέγει ότι οι Μαθητές στο Θαβώρ έβλεπαν δύο ηλίους "ένα εν τω ουρανώ κατά το έθος, και ένα παρά το έθος".

Ο άγιος Νικόδημος ο αγιορείτης λέγει ότι στο όρος Θαβώρ, κατά τον καιρό της Μεταμορφώσεως του Χριστού έγινε μέγα και φοβερό θέαμα. Πρώτον, γιατί ανέτειλαν δύο ήλιοι, πράγμα το οποίο δεν γνώρισε ποτέ η κτίση. Δεν πρόκειται για τον ένα ήλιο που φαίνεται πριν την ανατολή του ηλίου, τον λεγόμενο παρήλιο, το είδωλο του ηλίου, και στην συνέχεια εμφανίζεται ο πραγματικός ήλιος, αλλά για δύο ηλίους, και μάλιστα κατά την μεσημβρία. Δεύτερον, είναι φοβερό θέαμα, γιατί ο ένας είναι αισθητός ήλιος και ανέτειλε από τους ουρανούς και ο άλλος νοητός, που ανέτειλε από την γή. Αυτός ο δεύτερος ήλιος ήταν ασυγκρίτως ανώτερος από τον αισθητό ήλιο, που ανέτειλε από τους ουρανούς. Και όπως με την ανατολή του αισθητού ηλίου εξαφανίζονται όλα τα αστέρια του ουρανού, έτσι και με την ανατολή του ηλίου της δικαιοσύνης εξαφανίστηκαν και οι ακτίνες του αισθητού ηλίου.

Βέβαια, την δόξα του νοητού ηλίου δεν είδαν όλοι οι άνθρωποι στην γη εκείνη την στιγμή, παρά μόνο οι τρεις Μαθητές και οι Προφήτες, που εμφανίστηκαν. Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς λέγει ότι τον αισθητό ήλιο που ανατέλλει τον βλέπουν όλοι όσοι κατοικούν στην γή, εκτός βέβαια, αν κανείς είναι τυφλός, ενώ τον νοητό ήλιο της δικαιοσύνης τον βλέπουν όσοι είναι κατάλληλοι και ετοιμασμένοι. Και

αναλύοντας αυτήν την σκέψη του λέγει ότι τον αισθητό ήλιο, επειδή είναι άψυχος, άλογος και δεν έχει βούληση, τον βλέπουν όλοι οι άνθρωποι, ενώ ο νοητός ήλιος δεν έχει μόνον φύση και φυσική λαμπρότητα και δόξα, αλλά και θέληση κατάλληλη, και γι’ αυτό εμφανίζεται σε όσους αυτός θέλει και εάν και όσο καιρό θέλει. Επομένως, το νοητό και άκτιστο φως το βλέπουν όσοι αξιώνονται από τον Θεό αυτής της εμπειρίας, αφού ο Θεός αποκαλύπτει τον Εαυτό Του σε όσους θέλει, και αυτή η αποκάλυψη είναι ανάλογη με την πνευματική κατάσταση των ανθρώπων που αξιώνονται της αποκαλυπτικής εμπειρίας.

δ'

Τονίσαμε προηγουμένως ότι το φως αυτό που είδαν οι Μαθητές επάνω στο όρος Θαβώρ δεν ήταν μια κτιστή πραγματικότητα, αλλά το φως της θεότητος. Ακόμη, δεν ήταν μια κεκρυμμένη τρίτη φύση στον Χριστό, αλλά η θεότης που θεούργησε την ανθρώπινη φύση. Ο Χριστός, δηλαδή, είχε δύο φύσεις, την θεία και την ανθρώπινη, ενωμένες στην υπόστασή Του ατρέπτως, ασυγχύτως, αχωρίστως, αναλλοιώτως, αδιαιρέτως. Οι Μαθητές αξιώθηκαν να δούν αυτήν την δόξα της θεότητος στην ανθρώπινη φύση του Λόγου.

Είναι βασική διδασκαλία της Εκκλησίας ότι κάθε ουσία έχει και την ενέργειά της. Εάν η ουσία είναι άκτιστη και η ενέργειά της είναι άκτιστη, εάν η ουσία είναι κτιστή και η ενέργειά της είναι κτιστή. Επίσης, όπως λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, άλλο είναι η ουσία ή φύση, άλλο είναι η ενέργεια, άλλο είναι ο ενεργών, και άλλο είναι το ενέργημα, το αποτέλεσμα της ενεργείας. Η ενέργεια είναι η δόξα της ουσίας, αλλά ο ενεργών είναι το πρόσωπο. Αυτό σημαίνει ότι τα Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος έχουν κοινή φύση και ενέργεια. Εμείς οι άνθρωποι, όπως διδάσκουν οι Πατέρες, δεν βλέπουμε, ούτε μετέχουμε της φύσεως του Θεού, αλλά της ενεργείας Του. Επομένως, οι Μαθητές στο Θαβώρ δεν είδαν την φύση του Θεού, αλλά την ενέργειά Του στην ανθρώπινη φύση του Λόγου.

Το φως στο όρος Θαβώρ ήταν η δόξα της θεότητος. Κατά τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό, η λέξη θεότητα δηλώνει την φύση του Θεού και την ενέργειά Του, ενώ η λέξη Θεός δηλώνει το πρόσωπο, την υπόσταση. Δεν μπορούμε να αποκαλέσουμε θεότητα μόνο τον Πατέρα ή μόνο τον Υιό ή μόνο το Άγιον Πνεύμα. Μπορούμε να λέμε ο Θεός Πατήρ, ο Θεός Λόγος, το Θείον Πνεύμα, ποτέ όμως η θεότητα του Πατρός, σαν να είναι κάτι ξεχωριστό από την θεότητα του Υιού και την θεότητα του Αγίου Πνεύματος.

Η λέξη θεότητα, επειδή δηλώνει την φύση, μπορεί να αποδοθή και στην ενέργεια, γι’

αυτό μπορούμε να κάνουμε λόγο για "υπερκειμένη θεότητα", που δηλώνει την φύση, η ο-ποία είναι παντελώς αμέθεκτη, και "υφειμένη θεότητα", που δηλώνει την ενέργεια, που είναι μεθεκτή από τον άνθρωπο. Πάντως η θεότητα είναι μία και στις τρεις υποστάσεις (άγ. Γρηγόριος Παλαμάς).

Η λέξη θεότητα είναι πολυσήμαντη και δείχνει διάφορες θεολογικές αλήθειες. Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς δίνει μερικές ερμηνευτικές αναλύσεις που δηλώνουν την ετυμολογία και την προέλευση της λέξεως αυτής. Λέγεται θεότητα "από του θείν και φθάνον πανταχόθεν", και δηλώνει την απανταχού παρουσία του Θεού. Προέρχεται ακόμη η λέξη από το "αποθέοντα και διαφεύγοντα πανταχόθεν", και δηλώνει το μηδαμού είναι, κατά την ουσία και φύση. Λέγεται θεότητα, "από του αίθειν, τουτέστιν καίειν τε και αναλίσκειν πάσαν μοχθηρίαν" και δηλώνει την λαμπρότητα του Θεού, την ενέργειά Του, που κατακαίει κάθε αμαρτωλό. Η λέξη αυτή μπορεί να προέρχεται και από το θεάσθαι, και δηλώνει ότι ο Θεός βλέπει και γινώσκει τα πάντα και πριν από την γέννησή τους. Δηλώνει ακόμη το προνοείν του Θεού, γιατί συνδέεται με το "εφοράν και θεάσθαι". Επί πλέον λέγεται θεότητα από το θεοποιούν. Όλες αυτές οι ετυμολογικές ερμηνείες δείχνουν τις ποικίλες ενέργειες του Θεού, ήτοι την προνοητική, την φωτιστική και θεοποιό ενέργειά Του, καθώς επίσης δείχνουν και το αμέθεκτο του Θεού, όταν η θεότητα αποδίδεται στην ουσία ή φύση.

Η ολοκληρωμένη θεολογική φράση γύρω από το θέμα αυτό είναι ότι οι Μαθητές επάνω στο Θαβώρ δεν είδαν την φύση, αλλά την άκτιστη ενέργεια του Τριαδικού Θεού στην ανθρώπινη φύση του Λόγου.

ε'

Η Μεταμόρφωση του Χριστού στο θαβώριο όρος έγινε ύστερα από μια διακήρυξη του Χριστού. "Αμήν λέγω υμίν, εισί τινές των ώδε εστηκότων, οίτινες ου μη γεύσωνται θανάτου έως αν ίδωσιν την βασιλείαν του Θεού ελληλυθυίαν εν δυνάμει" (Μάρκ. θ', 1). Και αμέσως ο Ευαγγελιστής περιγράφει το γεγονός της Μεταμορφώσεως που συνέβη μετά από έξι ημέρες, αφού, όπως βλέπουμε στα Ευαγγέλια, δεν παρενεβλήθη κανένα άλλο γεγονός, ούτε διδασκαλία ούτε θαύμα. Αυτό σημαίνει ότι τις ημέρες αυτές που παρενεβλήθησαν μεταξύ του λόγου του Χριστού και της Μεταμορφώσεώς Του τις πέρασαν με σιωπή.

Λέγονται πολλά για το τί είναι η Βασιλεία του Θεού. Άλλοι ταυτίζουν την Βασιλεία του Θεού με μια εγκόσμια επικράτηση του θελήματος του Θεού, άλλοι με την μέλλουσα μακαριότητα των δικαίων. Όμως, η σύνδεση της Βασιλείας του Θεού με την Μεταμόρφωση του Χριστού δηλώνει ότι η Βασιλεία του Θεού είναι η θέα της

ακτίστου Χάριτος και δόξης του Τριαδικού Θεού στην ανθρώπινη φύση του Λόγου, και βέβαια είναι η θέωση του ανθρώπου.

Στο σημείο αυτό κάνει υπέροχες παρατηρήσεις ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς. Διδάσκει ότι η Βασιλεία του Θεού συνδέεται στενά με τον βασιλέα, που είναι ο Θεός, ο Χριστός. Στον Χριστό ενώθηκε η θεία με την ανθρώπινη φύση. Η δόξα της θεότητος θεούργησε και ελάμπρυνε την ανθρώπινη φύση. Γι’ αυτό, όπου βρισκόταν ο Χριστός εκεί υπήρχε και η Βασιλεία. Δεν νοείται βασιλεύς χωρίς βασιλεία, ούτε βασιλεία χωρίς βασιλέα. Έτσι, βασιλεία του Θεού χωρίς τον Βασιλέα Χριστό δεν μπορεί να νοηθή.

Ο Χριστός στον λόγο αυτόν συνδέει την βασιλεία με την όραση, "έως αν ίδωσι την βασιλείαν του Θεού". Πρόκειται για την όραση του ακτίστου φωτός. Το "εληλυθυίαν" δεν σημαίνει ότι η Βασιλεία έρχεται από κάπου αλλού, αλλά δηλώνει το "φανερούσθαι", αφού όπου είναι ο Χριστός εκεί υπάρχει η Βασιλεία, γιατί δεν πρόκειται για τοπική έλευση, αλλά για φανέρωση. Και αυτή η φανέρωση·αποκάλυψη γίνεται με την ενέργεια του Παναγίου Πνεύματος. Αυτό δηλώνει το "εν δυνάμει". Ο άνθρωπος είναι αδύνατος να δη την δόξα του Θεού, αν οι ψυχοσωματικές του αισθήσεις δεν δυναμωθούν από την άκτιστη ενέργεια του Θεού.

Η Εκκλησία και η θεία Ευχαριστία μπορούν να ονομασθούν Βασιλεία του Θεού, αν όσοι ζουν μέσα σε αυτήν φθάνουν στην θέα της ακτίστου δόξης του Θεού, που είναι η πραγματική Βασιλεία. Εάν ομιλούμε για την Εκκλησία και την Βασιλεία του Θεού και δεν τα συνδέουμε με την θεοπτία, την όραση του ακτίστου φωτός, τότε σφάλλουμε θεολογικά. Άλλωστε, τα μυστήρια της Εκκλησίας φανερώνουν και οδηγούν τον άνθρωπο στην Βασιλεία του Θεού, ακριβώς γιατί συνδέονται πολύ στενά με την καθαρτική, φωτιστική και θεοποιό ενέργεια του Θεού.

στ'

Είναι διδασκαλία των αγίων Πατέρων ότι ο Χριστός επάνω στο Θαβώρ έδειξε στους ανθρώπους το αρχέτυπο κάλλος της εικόνος τους. Δηλαδή, ο Χριστός είναι το αρχέτυπο της δημιουργίας του ανθρώπου, αφού ο άνθρωπος πλάστηκε κατ’ εικόνα του Λόγου. Με αυτό φαίνεται η δόξα της εικόνος και η μεγάλη τιμή να είμαστε κατ’ εικόνα του Θεού. Η καταγωγή μας δεν είναι χαμηλή, αλλά υψηλή, αφού ο δεδοξασμένος Χριστός είναι το πρωτότυπο της δημιουργίας μας, αλλά και αυτός ο τεχνίτης και δημιουργός μας.

Στην Αγία Γραφή επανειλημμένα λέγεται ότι ο Χριστός είναι ο νέος Αδάμ, που

ενηνθρώπησε για να διορθώση το σφάλμα του προπάτορος Αδάμ. Ο πρώτος Αδάμ στον Παράδεισο, καίτοι ήταν άπειρος ακόμη, βρισκόταν στον φωτισμό του νοός, γιατί το κατ' εικόνα του ήταν καθαρό και δεχόταν τις ακτίνες του θείου φωτός. Μετά την αμαρτία όμως σκοτίσθηκε, έχασε το καθ' ομοίωση, χωρίς όμως να απωλέση καθ' ολοκληρία το κατ' εικόνα. Στην πατερική παράδοση λέγεται ότι το κατ' εικόνα του Αδάμ αμαυρώθηκε, δηλαδή σκοτίστηκε, χωρίς να χαθή τελείως. Με την ενανθρώπηση του Χριστού και την θέωση της ανθρωπίνης φύσεως επανέρχεται ο Αδάμ στην προηγούμενη δόξα, και μάλιστα ανέρχεται ακόμη υψηλότερα.

Έτσι, ο Χριστός στο Θαβώρ έδειξε ποιό ήταν το πρωτότυπο της δημιουργίας του ανθρώπου και σε ποιά κατάσταση βρισκόταν ο πρώτος Αδάμ στον Παράδεισο πριν από την πτώση.

Βέβαια, αυτό λέγεται με συγκατάβαση, γιατί όπως διδάσκει ο άγιος Νικόδημος ο αγιορείτης, η έλλαμψη του Μεταμορφωθέντος Χριστού ήταν θειοτέρα και λαμπροτέρα από την έλλαμψη που είχε ο Αδάμ στον Παράδεισο. Και αυτό για δύο λόγους. Πρώτον, γιατί ο Θεός που δημιούργησε τον Αδάμ ήταν Θεός κατ' ουσία, ενώ ο Αδάμ ήταν κατά μέθεξη και μετοχή θεός. Το φως του Θεού είναι κατά φύση, ενώ το φως που είχε ο Αδάμ ήταν κατά μετοχή και Χάρη. Δεύτερον, γιατί ο Χριστός προσέλαβε την ανθρώπινη φύση και την θέωσε καθ' υπόσταση, ενώ ο Αδάμ είχε κοινωνία με την Χάρη του Θεού κατ' ενέργεια. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ στον Χριστό η θεία με την ανθρώπινη φύση ενώθηκαν υποστατικά, καθ' υπόσταση, στον Αδάμ και στον κάθε θεούμενο η φύση του ενώνεται κατά Χάρη με τον Θεό και όχι καθ' υπόσταση. Γιατί η καθ' υπόσταση ένωση θείας και ανθρωπίνης φύσεως έγινε μόνο στον Χριστό.

Για να γίνη αυτό αντιληπτό πρέπει να πούμε ότι κατά τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό υπάρχουν τρεις τρόποι ενώσεως. Ο πρώτος είναι ο κατ' ουσίαν, που συμβαίνει με τα Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος, ο δεύτερος τρόπος ενώσεως συνέβη στον Χριστό με την ενανθρώπηση και είναι ο καθ' υπόσταση αφού ο Χριστός είναι ο μοναδικός Θεάνθρωπος, και ο τρίτος τρόπος ενώσεως είναι ο κατά Χάριν, και συμβαίνει με τους θεουμένους ανθρώπους, οι οποίοι δεν ενώνονται με τον Θεό κατ' ουσία, γιατί αυτό συμβαίνει μόνο με τα Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος, ούτε ενώνονται με τον Θεό καθ' υπόσταση, γιατί ένας είναι ο Θεάνθρωπος, αλλά ενώνονται κατά μετοχή της Χάριτος. Γι' αυτό οι άγιοι δεν λέγονται, έστω και κατά Χάριν, Θεάνθρωποι, αλλά κατά Χάριν θεοί, θεούμενοι.

Πάντως, ο μεταμορφωθείς Χριστός έδειξε την δόξα του αρχετύπου της δημιουργίας μας. Και όπως στους γλύπτες μεγαλύτερη αξία έχει το πρόπλασμα και έπειτα το αντίγραφό του, που μπορεί να το κάνη ο καθένας, έτσι και εδώ μεγαλύτερη αξία έχει το πρωτότυπο. Η Μεταμόρφωση του Χριστού δείχνει, κατά συγκατάβαση, και την προέλευση του ανθρώπου, αλλά και τον σκοπό, το τέλος, στο οποίο πρέπει να

κατατείνη.

ζ'

Το αισθητό φώς, καίτοι είναι κτιστό, είναι η μόνη πραγματικότητα από την γη που μπορεί να δείξη την δόξα και την λάμψη της θεότητος. Το πρόσωπο του Χριστού έλαμψε ως ο ήλιος και τα ιμάτιά Του έγιναν λευκά σαν το φώς, γιατί έτσι ο άνθρωπος μπορεί να καταλάβη την δόξα της θεότητος. Δεν υπάρχει καμμιά άλλη γήινη πραγματικότητα για να το δείξη.

Είναι γεγονός ότι ο Θεός είναι και λέγεται φώς, γιατί αφ’ ενός μεν είναι αποκάλυψη του ιδίου του Χριστού, που είπε: "εγώ ειμί το φως του κόσμου" (Ιω. η', 12), αφ’ ετέρου δέ, γιατί όσοι αξιώθηκαν να Τον δούν Τον είδαν ως φως λαμπρό. Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος σημειώνει ότι ο Ευαγγελιστής λέγει ότι το πρόσωπο του Χριστού έλαμψε ως ο ήλιος, γιατί δεν υπάρχει καμμιά άλλη εικόνα για να παρουσιάση την λαμπρότητα του προσώπου του Χριστού εκείνη την στιγμή.

Η εικόνα του ηλίου δείχνει και μια άλλη θεολογική αλήθεια, όπως την παρουσιάζει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς. Λέγει ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ του φωτός και του ηλίου. Ο Θεός, όπως γνωρίζουμε από την Παλαιά Διαθήκη, την πρώτη ημέρα της δημιουργίας έκανε το φως και την τέταρτη ημέρα έκανε τον ήλιο και του έδωσε το φώς. Έτσι το φως ήταν πρωτόγονο, ενώ το φως στον δίσκο του ηλίου έγινε την τέταρτη ημέρα. Αυτό αναλογικά βλέπουμε και στον Χριστό. Το φως του Θεού ήταν και είναι άναρχο, δηλαδή δεν υπήρχε χρόνος κατά τον οποίο δεν υπήρχε αυτό το φώς. Αργότερα, όμως, κατά την ενανθρώπηση έλαμψε και το πρόσλημμα – η ανθρώπινη φύση που έλαβε όλο το πλήρωμα της θεότητος. Έτσι, ενώ ο Θεός ήταν πάντα φώς, κατά την ενανθρώπησή Του και το σώμα που προσέλαβε έγινε πηγή του ακτίστου Φωτός.

Υπάρχει όμως τεράστια διαφορά μεταξύ του φωτός της θεότητος και του φωτός του ηλίου, όση διαφορά υπάρχει μεταξύ ακτίστου και κτιστού. Το κτιστό έχει αρχή δημιουργίας και θα έπρεπε να έχη τέλος, αλλά ο Θεός θέλει να μην έχη τέλος. Το κτιστό ακόμη έχει τροπή και αλλοίωση. Όμως, το άκτιστο δεν έχει ούτε αρχή ούτε τέλος καί, βέβαια, δεν έχει καμμιά τροπή, αλλοίωση. Γι’ αυτό πάντοτε με συγκατάβαση πρέπει να χρησιμοποιούμε αισθητές πραγματικότητες. Ο ιερός Ευαγγελιστής έγραψε: "καί έλαμψε το πρόσωπον αυτού ως ο ήλιος" (Ματθ. ιζ', 2). Δεν έγινε το πρόσωπό του ήλιος, αλλά ως ήλιος.

Ο άγιος Νικόδημος ο αγιορείτης σημειώνει την διαφορά μεταξύ της λάμψεως του

αισθητού ηλίου και της ελλάμψεως του ηλίου της δικαιοσύνης. Το φως του αισθητού ηλίου, επειδή είναι χρονικό, έρχεται στους οφθαλμούς του ανθρώπου κατά καιρούς, δηλαδή ολίγον κατ’ ολίγον και όχι όλο μαζί, αθρόον. Έτσι, από τον όρθρο μεταβαίνει στην ανατολή, και από την ανατολή στην μεσημβρία και από εκεί στην δύση. Υπάρχει αλλαγή φωτοχυσίας και δίνεται κατά αναλόγους καιρούς. Δεν συνέβη όμως το ίδιο με τους Μαθητάς επάνω στο όρος Θαβώρ. Επειδή το φως της δικαιοσύνης είναι άκτιστο και υπέρχρονο δεν έλαμψε στους αποστόλους "από ολίγον ολίγον κατά πρόοδον και μετάβασιν, αλλά ευθύς και όλον ομού".

Το φως αυτό του Θεού ενεργεί κατά δύο τρόπους, ήτοι φωτιστικό και καυστικό, κατά τον βαθμό της πνευματικής καταστάσεως του ανθρώπου. Κατά τον άγιο Νικόδημο τον αγιορείτη, το κάρβουνο έχει και το γεώδες και υλικό, επειδή γίνεται στάχτη, αλλά και το φωτιστικό και φλογερό. Γι’ αυτό σε άλλες περιπτώσεις κατακαίει και σε άλλες φωτίζει. Αυτό γίνεται και με το φως του Θεού στην ανθρώπινη φύση του Λόγου. Ο Χριστός ομοιάζει με το αναμμένο κάρβουνο, αφού έχει την ανθρώπινη φύση, το υλικό, αλλά και το φως της θεότητος. Όμως δεν συμβαίνει ό,τι με το κάρβουνο, που δεν φωτίζει αυτούς που είναι μακριά και κατακαίει αυτούς που είναι κοντά, αλλά γίνεται κάτι άλλο διαφορετικό. Γίνεται φως γι’ αυτούς που είναι καθαροί ως προς την αμαρτία και φωτιά γι’ αυτούς που είναι ακάθαρτοι.

Με την ευκαιρία αυτή πρέπει να δούμε την ωραιοτάτη παρατήρηση του Μ. Βασιλείου σχετικά με την ενανθρώπηση του Χριστού. Χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα τον πεπυρακτωμένο σίδηρο, λέγει ότι το πυρ έρχεται στον σίδηρο όχι μεταβατικώς, αλλά μεταδοτικώς. Αυτό σημαίνει ότι το πυρ δεν τρέχει προς τον σίδηρο, αλλά μένοντας στον τόπο του μεταδίδει σε αυτόν τις δικές του δυνάμεις και ενέργειες, ώστε αφ’ ενός μεν το πυρ δεν ελαττώνεται από την μετάδοση, αφ’ ετέρου δε γεμίζει ολόκληρο τον σίδηρο. Το ίδιο, κατ’ αναλογία, έγινε με την ενανθρώπηση του Υιού και Λόγου του Θεού. Ο Θεός δεν εκινήθη από τον Εαυτό Του, δηλαδή, δεν μετέβη τοπικώς, αλλά συγκατέβη προς το ανθρώπινο γένος και εσκήνωσε μέσα μας, χωρίς να παύση να βρίσκεται στους ουρανούς. Στην ακολουθία των Χαιρετισμών της Θεοτόκου διατυπώνεται αυτό θαυμάσια: "Συγκατάβασις γαρ θεϊκή ου μετάβασις δε τοπική γέγονεν".

η'

Ο ιερός Ευαγγελιστής Ματθαίος βεβαιώνει: "καί έλαμψε το πρόσωπον αυτού ως ο ήλιος" (Ματθ. ιζ', 2). Πέρα από αυτά τα οποία τονίσαμε προηγουμένως πρέπει να επεκταθούμε λίγο ακόμη και να υπογραμμίσουμε μερικές θεολογικές αλήθειες, γύρω από την έλλαμψη του προσώπου του Χριστού.

Το φως του Θεού είναι προαιώνιο, άχρονο, αλλά στο Θαβώρ, κατά άκρα φιλανθρωπία του Θεού, περιγράφηκε στο ανθρώπινο σώμα, "ως εν δίσκω ηλιακώ". Παρά την έλλαμψη και την περιγραφή στο πρόσωπο του Χριστού, εν τούτοις "άσχετον ήν, και ασχέτως επλήρει το πάν, απερίγραπτον μένον και εν τω περιγράφεσθαι" (άγ. Νικόδημος αγιορείτης). Αυτό είναι το μεγάλο μυστήριο της ενανθρωπήσεως του Λόγου του Θεού, της Μεταμορφώσεώς Του, αλλά και της θεώσεως του ανθρώπου.

Για να μη γίνη καμμιά σύγχυση μεταξύ του κτιστού φωτός του ηλίου και του ακτίστου Φωτός της θεότητος, οι άγιοι Πατέρες πολλές φορές χρησιμοποιούν και τον όρο "υπέρφωτος γνόφος". Πραγματικά, ο Θεός είναι φώς, και έτσι τον είδαν οι άγιοι, αλλά για την υπερέχουσα φανότητα και για την μη συσχέτηση με άλλα κτιστά φώτα λέγεται υπέρφωτος γνόφος. Μέσα στα πλαίσια αυτά πρέπει να δούμε την λεγομένη καταφατική και αποφατική θεολογία. Η πρώτη (καταφατική) θεολογία, που ονομάζει τον Θεό από τις ενέργειές Του και τα αποτελέσματα των ενεργειών Του, χαρακτηρίζει τον Θεό φως αληθινό, απρόσιτο και άκρατο. Η δεύτερη (αποφατική) θεολογία ονομάζει τον Θεό "υπέρ φώς", όπως ακριβώς τον χαρακτηρίζει και υπερώνυμο και υπερούσιο. Έτσι, λοιπόν, η ύπαρξη της αποφατικής θεολογίας δεν οδηγεί στον αγνωστικισμό, δεν καταλήγει σε ένα ανυπόστατο μυστικισμό, αλλά αποφεύγει τους κινδύνους της λογικοκρατίας και της αισθησιοκρατίας (άγ. Νικόδημος αγιορείτης).

Αυτά σημαίνουν ότι το πρόσωπο του Κυρίου έλαμψε ως ο ήλιος, αλλά ταυτόχρονα έλαμψε και υπέρ ήλιον, που σημαίνει έλαμψε υπέρ λόγον και έννοια, κατά άρρητο τρόπο. Οι εκφράσεις των Πατέρων είναι δηλωτικές αυτής της πραγματικότητος. Κάνουν λόγο για το ότι οι Μαθητές και οι θεούμενοι δια μέσου των αιώνων βλέπουν αοράτως, ακούν ανηκούστως, μετέχουν αμεθέκτως, νοούν ανοήτως τον Θεό.

Επομένως, η έλλαμψη του Χριστού στο Θαβώρ, η αποκάλυψη της δόξης Του στους θεουμένους κάθε εποχής, δεν είναι ένα αισθητικό γεγονός, αλλά μυστήριο, είναι φανέρωση κατά άρρητο τρόπο της δόξης του Θεού.

θ'

Όπως την στιγμή της Βαπτίσεως του Χριστού υπάρχει εμφάνιση και αποκάλυψη της Αγίας Τριάδος, έτσι και την στιγμή της Μεταμορφώσεώς Του πάνω στο Θαβώρ αποκαλύπτεται ο Τριαδικός Θεός. Το Δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, που ενηνθρώπησε, έλαμψε ενώπιον των Μαθητών και φανέρωσε την δόξα της θεότητός Του. Ο Πατήρ επιβεβαίωσε ότι αυτός είναι ο Υιός Του ο αγαπητός, και το Άγιον Πνεύμα ήταν η νεφέλη φωτεινή που επισκίασε τους Μαθητάς.

Ο Τριαδικός Θεός είναι φώς, αφού το φως είναι η λάμψη της θεότητος, η όραση της Χάριτος του Τριαδικού Θεού. Στα τροπάρια της Εκκλησίας ψάλλεται: "φώς ο Πατήρ, φως ο Λόγος, φως και το Άγιον Πνεύμα". Το πρόσωπο του Χριστού έλαμψε ως ο ήλιος, η φωνή του Πατρός ήταν πολύ δυνατή θεωρία φωτός, γι’ αυτό, όπως λέγει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, τότε ακριβώς δεν μπόρεσαν να αντέξουν οι Μαθητές και έπεσαν στην γή, και η νεφέλη, που ήταν η παρουσία του Αγίου Πνεύματος, ήταν φωτεινή. Όλα εκφράζουν την δόξα της θεότητος.

Στον μεγαλύτερο βαθμό θεοπτίας ακούστηκε η φωνή του Πατρός: "ούτός εστιν ο Υιός μου ο αγαπητός, εν ω ευδόκησα" (Ματθ. ιζ', 5). Όταν αναλύσαμε την Βάπτιση του Χριστού, είδαμε εκεί τί σημαίνει αυτή η επιβεβαίωση του Πατρός. Εδώ πρέπει να παραθέσουμε την άποψη του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου ότι ο Πατήρ δείχνει την μεγάλη Του αγάπη προς τον κατά φύσιν Υιό Του, τον μονογενή. Η αγάπη του Πατρός είναι τριπλή, πρώτον, επειδή είναι Υιός και κάθε πατέρας αγαπά το παιδί του, δεύτερον, γιατί είναι αγαπητός και τρίτον, γιατί ευδόκησε σε αυτόν.

Η φωνή του Πατρός δείχνει ακόμη και ότι στο όρος Θαβώρ υπάρχει και όραση και ακοή. Στην πραγματικότητα, όπως λέγει ο άγιος Συμεών ο νέος Θεολόγος, κατά την θεωρία του Θεού και την αποκάλυψή Του, όλες οι αισθήσεις του ανθρώπου γίνονται μία αίσθηση, ενοποιούνται. Γι’ αυτό και η όραση είναι ακοή, και η ακοή είναι όραση, και η όραση και ακοή είναι γεύση και αίσθηση κλπ. Την ώρα της θεοπτίας ο άνθρωπος δεν είναι διεσπασμένος, αφού η διάσπαση είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα του πεπτωκότος ανθρώπου. Όμως, όταν ο άνθρωπος φθάση στην θεωρία του Θεού, βλέπει τον Θεό δια της θεώσεώς του.

Κατά τον άγιο Νικόδημο τον αγιορείτη συνήθως η όραση είναι αξιοπιστοτέρα της ακοής. Πρώτα ακούει κανείς κάτι και στην συνέχεια προχωρεί και στην όρασή του. Εδώ, όμως, συνέβη το αντίθετο. Οι Μαθητές είδαν την δόξα του Θεού και στην συνέχεια ακολούθησε και η επιβεβαίωση δια της ακοής.

Εξηγώντας ο άγιος Νικόδημος αυτό το γεγονός, λέγει ότι εδώ φαίνεται η διαφορά μεταξύ της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης. Συνήθως στην Παλαιά Διαθήκη περισσότερο ενεργούσαν τα ενεργούμενα δια της ακοής, αφού οι Προφήτες φανέρωναν τα μέλλοντα δια της προρρήσεως και των προφητειών. Και συνήθως πρώτα άκουγαν για τον Θεό και στην συνέχεια έβλεπαν, όπως άλλωστε ομολογεί ο δίκαιος Ιώβ: "Ακοήν μεν ωτός ήκουόν σου το πρότερον, νυνί δε ο οφθαλμός μου εώρακέ Σε" (Ιώβ, μβ', 5). Στην Καινή Διαθήκη, όμως, γίνεται το αντίθετο. Συνήθως προηγείται η όραση και ακολουθεί η ακοή. Και αυτό είναι φυσικό, γιατί στην Παλαιά Διαθήκη κηρυττόταν η έλευση του Μεσσίου, όταν όμως ήλθε ο σαρκωθείς Υιός του Θεού, τότε προηγείται η όραση, αφού τον έβλεπαν και ακολουθούσε η επιβεβαίωση.

Αυτό συμβαίνει στην εκκλησιαστική και πνευματική ζωή. Όταν βρισκόμαστε στο

στάδιο της καθάρσεως, που ουσιαστικά υπενθυμίζει τον τρόπο ζωής που συνιστά ο νόμος της Παλαιάς Διαθήκης, ακούμε για τον Θεό. Όταν φθάνουμε όμως στον φωτισμό του νοός και την θέωση, με την μυστηριακή ζωή και την μέθεξη της φωτιστικής και θεοποιού ενεργείας του Θεού, τότε βλέπουμε τον Θεό.

Όλα αυτά πρέπει να λέγωνται συγκαταβατικά και μέσα στα πλαίσια ότι, όταν ο θεούμενος φθάνη στην θέωση, τότε ενοποιούνται όλες οι ψυχοσωματικές δυνάμεις.

Η φωνή του Πατρός εξέρχεται μέσα από την φωτεινή νεφέλη, πράγμα το οποίο δείχνει το ομοούσιο του Πατρός με το Άγιον Πνεύμα, και βεβαίως το ομοούσιο των τριών θείων υποστάσεων. Η εμφάνιση της φωτεινής νεφέλης συνδέεται ακόμη και με την αποκαλυπτική αλήθεια ότι ο Χριστός είναι Αυτός που καθοδηγούσε τον λαό του Θεού στην Παλαιά Διαθήκη.

Στο βιβλίο της Εξόδου λέγεται ότι ο Θεός οδηγούσε τον Ισραηλιτικό λαό στην πορεία του από την γη της Αιγύπτου στην γη της επαγγελίας, φωτίζοντάς τον την νύκτα με το πυρ και σκεπάζοντάς τους την ημέρα με την νεφέλη, "ο δε Θεός ηγείτο αυτών ημέρας μεν εν στύλω νεφέλης, δείξαι αυτοίς την οδόν, την δε νύκτα, εν στύλω πυρός" (Εξ. ιγ', 21).

Επάνω στο Θαβώρ έχουμε και το φως και την νεφέλη. Φώς είναι ο Χριστός, αφού έλαμψε το πρόσωπό Του ως ο ήλιος, και νεφέλη είναι η παρουσία του Παναγίου Πνεύματος. Με αυτήν την αλήθεια δεν πρέπει κανείς να εννοήση ότι άλλο είναι το έργο του Υιού και άλλο το έργο του Παναγίου Πνεύματος, ότι η οικονομία του Υιού γίνεται ανεξάρτητα από την οικονομία του Αγίου Πνεύματος. Άλλωστε, είναι γνωστόν ότι η δημιουργία και η αναδημιουργία του ανθρώπου και του κόσμου είναι κοινή ενέργεια του Τριαδικού Θεού.

Πάντως, εκείνο που πρέπει να υπογραμμισθή είναι ότι στο Θαβώρ έχουμε εμφάνιση και αποκάλυψη του Τριαδικού Θεού. Η εκκλησιαστική και πνευματική ζωή είναι μέθεξη της ακτίστου Χάριτος του Θεού στην ανθρώπινη φύση του Λόγου. Όταν κοινωνούμε των αχράντων μυστηρίων, κοινωνούμε του Σώματος και του Αίματος του Χριστού και μετέχουμε των ενεργειών του Τριαδικού Θεού.

ι'

Στο όρος Θαβώρ εκτός από τον Τριαδικό Θεό υπάρχουν πέντε πρόσωπα. Πλησίον του Χριστού είναι δύο εξέχοντα πρόσωπα της Παλαιάς Διαθήκης, ο Προφήτης Μωϋσής και ο Προφήτης Ηλίας, καθώς και οι τρεις Μαθητές, ο Πέτρος, ο Ιάκωβος και ο

Ιωάννης. Οι πρώτοι είναι εκπρόσωποι της Παλαιάς Διαθήκης, και συγκεκριμένα του Νόμου (Μωϋσής) και των Προφητών (Ηλίας), και οι Απόστολοι είναι εκπρόσωποι της Καινής Διαθήκης.

Οι Μαθητές γνώριζαν ότι τα εμφανισθέντα πρόσωπα από την Παλαιά Διαθήκη ήταν ο Μωϋσής και ο Ηλίας από δύο κυρίως αίτια.

Πρώτον, από την Χάρη του Θεού. Δηλαδή αναγνώρισαν τους θεόπτες άνδρες της Παλαιάς Διαθήκης, επειδή βρίσκονταν μέσα στο φως του Θεού. Όπως λέγει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, το φως του Θεού αποκαλύπτει όλα τα μέλλοντα, πολύ περισσότερο αποκαλύπτει τα παρόντα και ενεστώτα.

Δεύτερον, γνωρίστηκαν από τους Αποστόλους οι θεόπτες της Παλαιάς Διαθήκης, από την συζήτηση που είχαν με τον Χριστό. Ο ιερός Ευαγγελιστής γράφει: "καί ιδού ώφθησαν αυτοίς Μωϋσής και Ηλίας, μετ’ αυτού συλλαλούντες" (Ματθ. ιζ', 3). Χαρακτηριστικός είναι ο λόγος του Ευαγγελιστού Λουκά, ο οποίος μας παρουσιάζει και το περιεχόμενο της συζητήσεως: "Και ιδού άνδρες δύο συνελάλουν αυτώ, οίτινες ήσαν Μωϋσής και Ηλίας, οί οφθέντες εν δόξη έλεγον περί την έξοδον αυτού ήν έμελλε πληρούν εν Ιερουσαλήμ" (Λουκ. θ', 30-31). Οι αποκαλυφθέντες, εκείνη την ώρα, άνδρες της Παλαιάς Διαθήκης μιλούσαν για το Πάθος του Χριστού. Δεδομένου ότι η Μεταμόρφωση του Χριστού έγινε κατά την διάρκεια της προσευχής, αφού λέγει ο Ευαγγελιστής Λουκάς "καί εγένετο εν τω προσεύχεσθαι αυτόν το είδος του προσώπου αυτού έτερον..." (Λουκ. θ', 29), και ότι η συνομιλία των δύο ανδρών με τον Χριστό αναφερόταν στο Πάθος, εξάγεται ότι το γεγονός αυτό συνδέεται στενά με την προσευχή του Κυρίου στην Γεθσημανή, όταν ζητούσε να αποφύγη το πικρό ποτήριο του θανάτου.

Ο ιερός Θεοφύλακτος λέγει ότι οι Μαθητές κατάλαβαν τους Προφήτας αυτούς από τους λόγους που θα έλεγαν στον Χριστό, και οι οποίοι θα ήταν σχετικοί με εκείνα που προεφήτευσαν, όσο ζούσαν. Ίσως ο Μωϋσής θα έλεγε: "Σύ εί, ου προτύπωσα το πάθος εγώ, σφάξας τον αμνόν και το πάσχα τελέσας". Και ο Ηλίας θα έλεγε: "Σύ εί, ου την ανάστασιν προτύπωσα εν τω της χήρας Υιώ". Ο Μωϋσής μιλούσε για την προτύπωση του Πάθους του Χριστού, του χριστιανικού πάσχα, ενώ ο Ηλίας για την Ανάσταση του Χριστού.

ια'

Είναι γνωστόν από την πατερική παράδοση ότι της θεοποιού ενεργείας του Θεού μετέχουν όσοι βρίσκονται σε κατάσταση θεοπτίας, γιατί η αποκάλυψη του Θεού σε

ακαθάρτους ανθρώπους είναι κόλαση και καταδίκη. Έτσι, και κατά το γεγονός της Μεταμορφώσεως του Χριστού, εμφανίζεται ο Μωϋσής και ο Ηλίας, όχι μόνο γιατί είναι εκπρόσωποι του νόμου και των Προφητών της Παλαιάς Διαθήκης, αλλά γιατί και οι δύο υπήρξαν θεόπτες κατά την διάρκεια της ζωής τους.

Στο όρος Σινά ο Μωϋσής είδε την δόξα του ασάρκου Λόγου, ο οποίος του παρέδωσε τον Νόμο, την Παλαιά Διαθήκη. Αλλά και πριν από αυτό είδε την άλλη καταπληκτική θεωρία που δήλωνε την σάρκωση του Λόγου, δηλαδή την θεωρία της καταφλεγομένης και μη κατακαιομένης βάτου. Άλλοτε σε μια δύσκολη στιγμή της ζωής του ο Μωϋσής ζήτησε από τον Θεό να του αποκαλυφθή και να φανερώση τον Εαυτό Του. Και όταν ο Θεός του ανήγγειλε ότι θα αποκαλυφθή του είπε να εισέλθη σε ένα βράχο (πέτρα), και καθώς πέρασε έκρυψε την οπή του βράχου, για να μη δη το πρόσωπό Του, αλλά τα οπίσθια. (Εξ. λγ', 12-23). Και αυτή η αποκάλυψη δηλώνει την ενανθρώπηση του Υιού και Λόγου του Θεού.

Αλλά και ο Προφήτης Ηλίας αξιώθηκε να δη τον άσαρκο Λόγο, με την μορφή της λεπτής αύρας. Η αποκάλυψη του Θεού δεν έγινε με την μορφή του αέρος, του σεισμού και του πυρός, αλλά με την λεπτή φωνή αύρας. "Και μετά το πυρ φωνή αύρας λεπτής, κακεί Κύριος". Όταν άκουσε ο Προφήτης Ηλίας την φωνή της λεπτής αύρας, κάλυψε το πρόσωπό του με την μηλωτή, και αφού βγήκε από το σπήλαιο, στάθηκε κάτω από αυτό (Γ' Βασ. ιθ', 11-13). Και η θεοπτία αυτή είχε σχέση με την ενανθρώπηση του Λόγου του Θεού, γιατί με την ενανθρώπησή Του ο Θεός παρουσίασε την αγάπη και την φιλανθρωπία Του.

Υπάρχει όμως τεράστια διαφορά μεταξύ της θεοπτίας που είχαν οι δύο Προφήτες κατά την διάρκεια της ζωής τους, από την θεοπτία που είχαν στο όρος Θαβώρ. Τότε ήταν θεωρία του ασάρκου Λόγου, γι’ αυτό και εκρύβησαν στην πέτρα και το σπήλαιο, ενώ τώρα βλέπουν τον ενσαρκωμένο Λόγο. Τότε το Σινά καιγόταν έως τον ουρανό, υπήρχε δε σκοτάδι, γνόφος και θύελλα, και μεγάλη φωνή (Δευτ. δ', 11), που εκφράζουν την Παλαιά Διαθήκη, ενώ στο Θαβώρ όλα ήταν λαμπρά και φωτεινά, εξαστράπτοντα από το απρόσιτο φως της θεότητος, δείγμα ότι ήταν ανώτερο το φως από τον νόμο της Παλαιάς Διαθήκης.

Ο ιερός Θεοφύλακτος παρουσιάζει πολύ εκφραστικά τους λόγους για τους οποίους εμφανίστηκαν οι θεόπτες άνδρες της Παλαιάς Διαθήκης. Πρώτον, για να αποδειχθή ότι ο Χριστός είναι Κύριος του Νόμου και των Προφητών. Δεύτερον, για να φανή ότι κυριεύει ζώντων και νεκρών, αφού ο Μωϋσής ήταν νομοθέτης και πέθανε, ενώ ο Ηλίας ήταν Προφήτης και ακόμη ζούσε, αφού ηρπάγη με άρμα στον ουρανό. Τρίτον, για να φανή καλά ότι ο Χριστός όχι μόνο δεν ήταν αντίθετος με τον νόμο, αλλά ούτε αντίθεος, διαφορετικά οι μεγάλοι αυτοί θεόπτες άνδρες δεν θα ομιλούσαν μαζί Του. Τέταρτον, για να λύση την υποψία μερικών ότι Αυτός είναι ο Ηλίας που περίμεναν ή κάποιος άλλος Προφήτης. Και πέμπτον, για να διδάξη τους Μαθητάς Του να

μιμηθούν τους μεγάλους αυτούς άνδρας, δηλαδή να είναι πραείς, όπως ο Μωϋσής, και ζηλωτές, άκαμπτοι και να κινδυνεύουν, όταν χρειασθή για την αλήθεια, όπως ο Προφήτης Ηλίας.

Οι Προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης Μωϋσής και Ηλίας στέκονταν με ευλάβεια και σεβασμό πλησίον του Χριστού. Ο ιερός Κοσμάς ο Μελωδός στον κανόνα της εορτής γράφει: "ιεροπρεπώς εστώτες Μωϋσής τε και Ηλίας εν όρει Θαβώρ, της θείας χαρακτήρα τρανώς υποστάσεως βλέποντες Χριστόν εν Πατρώα εξαστράψαντα δόξη ανέμελπον...". Οι Προφήτες έβλεπαν στο όρος Θαβώρ τον σεσαρκωμένο Λόγο του Θεού και μέσα στην θεωρία γνώρισαν ότι Αυτός είναι ο Μονογενής Υιός του Θεού, που είχε τον χαρακτήρα της υποστάσεως του Πατρός, δηλαδή την δόξα του Θεού Πατρός. Γι’ αυτόν τον λόγο και στέκονταν ιεροπρεπώς και δουλικώς.

Κατά τον άγιο Νικόδημο τον αγιορείτη, ο Μωϋσής στην Παλαιά Διαθήκη στεκόταν ως αρχιερεύς μεταξύ του Ώρ και του Ααρών για να νικήση ο Ισραηλιτικός λαός, και ο Ηλίας ως αρχιερεύς του Θεού θανάτωσε στους ιερείς του Βάαλ και ολοκαύτωσε την θυσία. Αυτοί, λοιπόν, οι δύο αρχιερείς του Θεού στέκονται τώρα στο Θαβώρ ως ιερείς και δούλοι, έχοντες στο μέσον τον Μέγα αρχιερέα Χριστό, που ετοιμάζεται για την μεγάλη θυσία.

Αυτό το "ιεροπρεπώς" και "δουλικώς" υπενθυμίζει και την μεγάλη διαφορά που υπήρχε και υπάρχει μεταξύ του Χριστού και των Προφητών. Ο Χριστός ποιεί την θέωση, όπως λέγει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, αφού είναι κατά φύσιν Υιός του Θεού και θεοποιεί τους ανθρώπους, ενώ οι Προφήτες πάσχουν στην θέωση, δηλαδή γίνονται κατά χάριν και κατά μέθεξιν θεοί. Με άλλα λόγια ο Χριστός είναι αυτόφωτος ήλιος, ενώ αυτοί ετερόφωτα αστέρια.

Πρέπει να σημειώσουμε και μια άλλη λεπτομέρεια, που όμως δείχνει κάτι βαθύτερο και ουσιαστικότερο. Ο Ευαγγελιστής Λουκάς αναφέρει ότι "εν τω γενέσθαι την φωνήν (τού πατρός, Ούτος εστιν...) ευρέθη ο Ιησούς μόνος" (Λουκ. θ', 36). Δηλαδή, με την ακοή της φωνής εξαφανίσθηκαν οι δύο Προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης και παρέμεινε μόνος ο Χριστός. Κατά τον ιερό Θεοφύλακτο, αυτό έγινε για να μη νομίση κανείς ότι η φωνή αυτή έγινε για τον Μωϋσή και τον Ηλία, αλλά μόνο για τον Χριστό. Δεν έπρεπε να γίνη καμμιά σύγχυση μεταξύ αυτών των προσώπων. Ο Χριστός είναι το κέντρο των ουρανίων και των επιγείων.

ιβ'

Στο μεγάλο γεγονός της Μεταμορφώσεως του Χριστού ήταν παρόντες μόνο οι τρεις

Μαθητές, ήτοι ο Πέτρος, ο Ιάκωβος και ο Ιωάννης. Τα τρία αυτά πρόσωπα παραλαμβάνονται από τον Χριστό και σε άλλες μεγάλες στιγμές, όπως κατά την ανάσταση της κόρης του Ιαείρου και την προσευχή Του στην Γεθσημανή.

Η επιλογή αυτή δεν μπορεί να χαρακτηρισθή ως προσωποληψία. Δεν μπορούμε να αποδώσουμε στον Χριστό διαθέσεις ανθρώπινες και εμπαθή αισθήματα. Υπάρχει μια βαθύτατη θεολογική αιτιολογία. Γνωρίζουμε πολύ καλά ότι η αποκάλυψη και φανέρωση του Θεού μπορεί να είναι Παράδεισος για τους καταλλήλους για την θεωρία αυτή και Κόλαση για τους ακαθάρτους ή τουλάχιστον για τους μη προετοιμασθέντας. Γι’ αυτό και πρέπει κανείς να βρίσκεται σε κατάλληλη πνευματική κατάσταση για να δεχθή την αποκάλυψη του Θεού θεοπτικά και όχι κολαστικά. Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι τρεις Μαθητές ήταν πιο κατάλληλοι για να δεχθούν αυτήν την αποκάλυψη του Θεού. Για τους άλλους έπρεπε να μείνη κρυφή και να αποκαλυφθή μετά την Ανάστασή Του.

Οι τρεις Μαθητές είχαν μερικά προσόντα που τους έκαναν καταλλήλους για την συμμετοχή τους στην θεωρία αυτή. Και οι τρεις υπερείχαν από τους άλλους Μαθητάς (άγ. Ιωάννης Χρυσόστομος). Και η υπεροχή τους φαίνεται στο ότι ο Πέτρος αγαπούσε πολύ (σφόδρα) τον Χριστό με την θερμότητα της πίστεως, ο Ιωάννης αγαπιόταν πολύ (σφόδρα) από τον Χριστό ένεκα της υπερβολής των αρετών, και ο Ιάκωβος από του ότι ήταν σφόδρα βαρύς στους Ιουδαίους, αφού και ο Ηρώδης τον εφόνευσε (Ζυγαβηνός).

Οι δύο τουλάχιστον από τους τρεις Μαθητές που παρευρέθησαν στο Θαβώρ την φοβερά εκείνη ώρα έδωσαν την μαρτυρία τους για το γεγονός. Ο Απόστολος Πέτρος γράφει σε επιστολή του: "ου γαρ σεσοφισμένοις μύθοις εξακολουθήσαντες εγνωρίσαμεν υμίν την του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού δύναμιν και παρουσίαν, αλλ’ επόπται γενηθέντες της εκείνου μεγαλειότητος". Και αφού αναφέρεται στην φωνή του Πατρός γράφει: "καί ταύτην την φωνήν ημείς ηκούσαμεν εξ ουρανού ενεχθείσαν, σύν αυτώ όντες εν τω όρει τω αγίω..." (Β' Πέτρ. α', 16-20). Αλλά και ο Ευαγγελιστής Ιωάννης στην καθολική του επιστολή γράφει: "Ό ήν απ’ αρχής, ό ακηκόαμεν, ό εωράκαμεν τοις οφθαλμοίς ημών, ό εθεασάμεθα και αι χείρες ημών εψηλάφησαν, περί του λόγου της ζωής, και η ζωή εφανερώθη, και εωράκαμεν και μαρτυρούμεν και απαγγέλλομεν υμίν την ζωήν την αιώνιον ήτις ήν προς τον πατέρα και εφανερώθη ημίν" (Α' Ιω. α', 1-2). Πέρα από τα δύο αυτά χωρία μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι όλα τα κείμενα που συνέγραψαν οι θείοι Απόστολοι είναι απόδειξη της θείας εποψίας, είναι απαύγασμα της εμπειρίας που είχαν στο όρος Θαβώρ και στην Πεντηκοστή.

Οι τρεις Μαθητές βλέποντας τον Χριστό μεταμορφωθέντα, ενώ χαίρονταν και έλεγαν "καλόν εστιν ημάς ώδε είναι, ει θέλεις, ποιήσωμεν ώδε τρεις σκηνάς, σοί μίαν και Μωσεί μίαν και μίαν Ηλία", στην συνέχεια, όταν τους επεσκίασε η φωτεινή νεφέλη

και ακούστηκε η φωνή του πατρός, "έπεσον επί προσώπου αυτών και εφοβήθησαν σφόδρα" (Ματθ. ιζ', 6). Οι Πατέρες της Εκκλησίας (Μ. Βασίλειος, άγ. Ιωάννης Χρυσόστομος και άγ. Γρηγόριος Παλαμάς) λέγουν ότι έπεσαν στην γη από την υπερβολή του φωτός. Άλλωστε, η φωνή του Πατρός ήταν θεωρία του Θεού, και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό από την προηγούμενη που είχαν οι Μαθητές. Φοβήθηκαν, λοιπόν, για την υπερέχουσα φανότητα.

Στα λειτουργικά κείμενα τα οποία αναφέρονται σε αυτό το γεγονός άλλοτε μεν λέγεται ότι οι Μαθητές αισθάνθηκαν φόβο και άλλοτε ότι αισθάνθηκαν χαρά. Αλλά, όπως εξηγούν οι Πατέρες, αυτός ο φόβος ήταν στενά συνδεδεμένος με την χαρά, αφού δεν ήταν δουλικός, αλλά υιικός και των τελείων. Γιατί, υπάρχει ο εισαγωγικός φόβος και ο φόβος των τελείων. Εδώ πρόκειται για χαρά, σεβασμό, προσκύνηση του μεγάλου μυστηρίου του οποίου αξιώθηκαν να γίνουν θεατές.

ιγ'

Ήδη έχουμε τονίσει ότι οι δύο Προφήτες ήταν εκπρόσωποι της Παλαιάς Διαθήκης και οι τρεις Απόστολοι ήταν εκπρόσωποι της Καινής Διαθήκης. Οπότε φαίνεται καθαρά ότι ο Χριστός είναι το κέντρο της Αγίας Γραφής. Η Παλαιά Διαθήκη περιγράφει τις αποκαλύψεις του ασάρκου Λόγου και προφητεύει την ενανθρώπησή Του, και η Καινή Διαθήκη περιγράφει την ενσάρκωση του Υιού και Λόγου του Θεού. Όχι μόνο την παρουσιάζει, αλλά δίνει την μαρτυρία ότι και οι άνθρωποι μπορούν να μεθέξουν της ενσαρκώσεως, με την έννοια ότι μπορούν να γίνουν μέλη του Σώματος του Χριστού.

Έτσι, το κεντρικό σημείο της Αγίας Γραφής είναι ο Χριστός, και μάλιστα ο ένδοξος Χριστός. Γι’ αυτό και δεν πρέπει να στεκόμαστε σε μερικές ιστορίες και να εξαγάγουμε ηθικά συμπεράσματα, τα οποία, βέβαια, είναι απαραίτητα και αναγκαία, και να παραθεωρούμε το βασικό μήνυμα της Αγίας Γραφής. Και επειδή ο Χριστός είναι το κέντρο της Αγίας Γραφής, ο άσαρκος και σεσαρκωμένος Λόγος, και η Εκκλησία είναι το Σώμα του Χριστού, γι’ αυτό η Αγία Γραφή ερμηνεύεται αλάνθαστα μόνο από την Εκκλησία και από εκείνους που ζουν μέσα στην θεοπτική ατμόσφαιρα της Εκκλησίας. Οι θεούμενοι, που είναι τα ζωντανά μέλη του Χριστού μπορούν να ερμηνεύσουν την Αγία Γραφή.

Κατά το γεγονός της Μεταμορφώσεως, όπως λέγει ο Ευαγγελιστής Ματθαίος "έλαμψε το πρόσωπον αυτού ως ο ήλιος, τα δε ιμάτια αυτού εγένετο λευκά ως το φώς" (Ματθ. ιζ', 2). Ο Ευαγγελιστής Μάρκος μας δίνει περισσότερες λεπτομέρειες, λέγοντας: "καί μετεμορφώθη έμπροσθεν αυτών και τα ιμάτια αυτού εγένετο στίλβοντα λευκά λίαν ως χιών, οία γναφεύς επί της γης ου δύναται ούτω λευκάναι"

(Μάρκ. θ', 2-3). Ενώ το πρόσωπο του Χριστού έλαμψε ως ο ήλιος, τα ιμάτιά Του λαμπρύνθηκαν και φάνηκαν σαν το χιόνι. Ήταν τόσο λευκά, όσο δεν μπορεί κανείς βαφεύς να λευκάνη.

Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς διδάσκει ότι τα λαμπρά ιμάτια είναι το γράμμα του λόγου του Θεού, το οποίο όμως φαίνεται λαμπρό σε αυτούς που βλέπουν εν πνεύματι τα του πνεύματος. Αντίθετα, οι άλλοι που είναι στοχαστές, δεν μπορούν να τα εξηγήσουν, αλλά ούτε και να τα καταλάβουν, ενώ τα εξηγούν οι θεόπτες. Αυτό σημαίνει ότι μόνο οι θεούμενοι μπορούν να καταλάβουν τον λόγο του Θεού και τον λόγο των θεουμένων.

Τα ίδια διδάσκει και ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής. Λέγει ότι το πνεύμα του νόμου είναι η ψυχή και το γράμμα του νόμου είναι το σώμα και τα ιμάτια. Χωρίς κανείς να περιφρονή τα ιμάτια και το σώμα, πρέπει να προχωρή στο πνεύμα, στην ψυχή.

Επομένως, χρειάζεται μεγάλη προσοχή, όταν μελετούμε την Αγία Γραφή, ώστε αφ’ ενός μεν να μη περιφρονούμε τα ιμάτιά της, αφ’ ετέρου δε τα ιμάτια να μη γίνουν αφορμή να αγνοούμε το λαμπρό πρόσωπό της.

ιδ'

Είναι σημαντικό να υπογραμμισθή ότι και το Σώμα του Χριστού στο όρος Θαβώρ, όπως και γενικά σε όλη την ζωή Του, έγινε πηγή της ακτίστου Χάριτος του Θεού, δυνάμει της υποστατικής ενώσεως θείας και ανθρωπίνης φύσεως. Πριν την ενανθρώπηση, πηγή της ακτίστου Χάριτος ήταν οι θείες υποστάσεις, τώρα πηγή γίνεται και η ανθρώπινη φύση στο Πρόσωπο του Λόγου. Έτσι και το πρόσωπο του Χριστού "έλαμψεν ως ο ήλιος".

Οι άγιοι Πατέρες ονομάζουν το σώμα που προσελήφθη από τον Χριστό και θεώθηκε ομόθεο, ακριβώς γιατί κατέστη πηγή της ακτίστου Χάριτος. Ένα παράδειγμα κατ’ αναλογία είναι ο αισθητός ήλιος. Το φως υπήρχε από την πρώτη ημέρα της δημιουργίας, ενώ ο ήλιος έγινε πηγή του φωτός την τετάρτη ημέρα της δημιουργίας, όταν ενώθηκε με το φώς. Έτσι, το σώμα του Χριστού είναι ομόθεο. Ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος θα πή: "διά την πρόσληψιν την χρισθείσαν θεότητι και γενημένην όπερ το χρίσαν, και θαρρώ λέγειν ομόθεον". Αυτό λέγεται και σε συνοδικά και λειτουργικά κείμενα.

Παρά το ότι το σώμα είναι και λέγεται ομόθεο, παρά το ότι θεώθηκε, εν τούτοις δεν εξήλθε από τα όρια της ανθρωπίνης φύσεως για να τραπή σε θεότητα. Αυτό το λέγουν

οι Μονοφυσίτες, που ισχυρίζονται ότι η θεία φύση απερρόφησε την ανθρώπινη φύση. Όμως, αν και το σώμα θεώθηκε, εν τούτοις παρέμεινε άτρεπτο και δεν απέβαλε ούτε τα φυσικά ιδιώματά του, ούτε και τα λεγόμενα αδιάβλητα πάθη που ο Χριστός ανέλαβε εκουσίως. Έτσι, ο Χριστός και μετά την θέωση της ανθρωπίνης φύσεως, κράτησε το παθητό, το φθαρτό και το θνητό. Βέβαια, αυτά λέγονται για τον καιρό προ της Αναστάσεως, γιατί μετά την Ανάσταση ο Χριστός απέβαλε το φθαρτό και το θνητό, όλα τα λεγόμενα αδιάβλητα πάθη. Γι’ αυτό το θέμα θα λεχθούν τα απαραίτητα όταν θα γίνη λόγος για την Ανάσταση του Χριστού.

Το ότι το σώμα του Χριστού κατέστη πηγή της ακτίστου Χάριτος έχει συνέπειες συνταρακτικές στην εκκλησιαστική ζωή. Μπορούμε να κοινωνήσουμε του Σώματος και του Αίματος του Χριστού ακριβώς γι’ αυτόν τον λόγο. Με την θεία Κοινωνία ο άνθρωπος δεν λαμβάνει αφηρημένα την Χάρη του Θεού, αλλά το ομόθεο σώμα του Χριστού, που είναι πηγή της ακτίστου Χάριτος. Βέβαια, αυτό λέγεται από την άποψη ότι δεν αγιάζεται κάθε Χριστιανός που κοινωνεί, αλλά μόνο εκείνος που έχει προετοιμασθή, όταν είναι μέλος, πραγματικό και ζωντανό, της Εκκλησίας, δηλαδή του Σώματος του Χριστού. Η θεία Κοινωνία ενεργεί ανάλογα με την πνευματική κατάσταση του ανθρώπου.

ιε'

Ερμηνεύοντας το γεγονός της θείας Μεταμορφώσεως βλέπουμε την διαφορά στην μετοχή της δόξης του Θεού. Το σώμα που προσέλαβε ο Χριστός, δυνάμει της υποστατικής ενώσεως θείας και ανθρωπίνης φύσεως, έγινε πηγή της ακτίστου Χάριτος του Θεού, γι’ αυτό το πρόσωπό του έλαμψε ως ο ήλιος. Τους Μαθητάς Του, και γενικά τους ανθρώπους, που είναι άξιοι να μεθέξουν της θεοποιού ενεργείας Του, τους θέωσε και τους θεώνει, οπότε μετέχουν κατά χάριν και ευδοκία της θεοποιού ενεργείας του Θεού. Τα ιμάτια λαμπρύνονται από την δόξα του Θεού. Αλλά και όλη η κτίση φαιδρύνεται. Ο ιερός Κοσμάς ο ποιητής σε ένα τροπάριο λέγει ότι το άδυτο φως του Θεού που φανερώθηκε στο Θαβώρ "τήν κτίσιν φαιδρύναν, τους ανθρώπους εθέωσε". Δηλαδή η κτίση λαμπρύνεται, φαιδρύνεται, αλλά μόνο οι άνθρωποι θεώνονται.

Αυτό φανερώνει ότι ολόκληρη η δημιουργία διαφοροτρόπως μετέχει στην δόξα του Θεού. Δεν είναι δυνατόν να μιλούμε για θέωση της κτίσεως, αλλά για αγιασμό της κτίσεως και θέωση της ανθρωπίνης φύσεως. Δεν μπορούμε να θέτουμε στην ίδια προοπτική την κτίση και τον άνθρωπο, αφού ο άνθρωπος είναι λογικός, ενώ η κτίση άλογη, και αφού ο άνθρωπος είναι η περίληψη όλης της κτίσεως και ο μικρόκοσμος μέσα στον μεγαλόκοσμο.

ιστ'

Η Μεταμόρφωση του Χριστού δείχνει τί ακριβώς και ποιά είναι η Εκκλησία, αλλά και ποιός είναι ο σκοπός της. Στην Εκκλησία ανήκουν οι Προφήτες και οι Απόστολοι και εκείνοι που δέχονται την αποκαλυπτική τους θεολογία και αγωνίζονται να βρίσκωνται στην ίδια προοπτική. Υπάρχουν, βέβαια, πολλοί βαθμοί μεθέξεως, αλλά τουλάχιστον ο άνθρωπος πρέπει να βρίσκεται στο στάδιο της καθάρσεως.

Φαίνεται ακόμη και ποιός είναι ο βαθύτερος και ουσιαστικότερος σκοπός της Εκκλησίας. Και αυτός είναι να οδηγήση τον άνθρωπο στην θέωση, που είναι η όραση του ακτίστου φωτός. Όλο το έργο των ποιμένων αποβλέπει σε αυτόν τον υψηλό στόχο. Η θέωση, λοιπόν, δεν αποτελεί πολυτέλεια για την χριστιανική ζωή, αλλά είναι η μυστική εντελέχεια και ο βαθύτερος σκοπός της. Τόσο τα μυστήρια όσο και η άσκηση αποβλέπουν σε αυτήν την κατάσταση. Όταν απομονωθούν από αυτήν, τότε ειδωλοποιούνται.

Το άκτιστο φως είναι βίωση της βασιλείας του Θεού, είναι το βρώμα των επουρανίων. Παράλληλα, όμως, είναι πρόγευση των μελλόντων αγαθών. Η Μεταμόρφωση δείχνει τί είναι η Βασιλεία του Θεού και τί θα είναι η μελλοντική κατάσταση. Ο Θεάνθρωπος θα βρίσκεται στο μέσον των θεουμένων, οι οποίοι θα ευφραίνωνται από την παρουσία και την δόξα του Θεού, κατά διαφόρους βαθμούς και κατά ποικίλη μέθεξη της ακτίστου Χάριτος. Θα εφαρμοστή κατ’ αυτόν τον τρόπο ο ψαλμός του Δαυίδ: "Ο θεός έστη εν συναγωγή θεών, εν μέσω δε θεούς διακρινεί" (Ψαλμ. πα', 1). Ο Χριστός, και γενικά ο Τριαδικός Θεός, θα είναι ο κατά φύσιν Θεός, και οι άγιοι θα είναι θεοί κατά μετοχή και κατά Χάρη. Επομένως, η μέλλουσα Βασιλεία, όπως και η παρουσία μας μέσα στην Εκκλησία, δεν είναι μια συνάθροιση ευσεβών ανθρώπων, αλλά μια συναγωγή, ένας εκκλησιασμός κατά χάριν θεών, στην πραγματικότητα "θεουμένων εκ του κατά φύσιν όντος Θεού" (άγ. Συμεών Θεσσαλονίκης).

ιζ'

Όπως όλες οι Δεσποτικές εορτές δεν είναι μόνον απόλυτα Χριστολογικές, αλλά ανθρωπολογικές και σωτηριολογικές, το ίδιο ισχύει και με την Μεταμόρφωση του Χριστού. Ο Χριστός με την Μεταμόρφωσή Του έδειξε την θέωση της ανθρωπίνης φύσεως, αλλά και την δόξα όσων θα ενωθούν με Αυτόν. Γι’ αυτό, άλλωστε, το γεγονός της Μεταμορφώσεως αποτελεί κεντρικό σημείο της σωτηριολογικής

διδασκαλίας της Εκκλησίας, αφού δείχνει ποιός είναι ο σκοπός της υπάρξεως του ανθρώπου.

Για να φθάση όμως κανείς στην βίωση της δόξας της θεώσεώς του, στην μέθεξη, δηλαδή, της θεοποιού ενεργείας του Θεού, πρέπει να περάση από την κάθαρση της καρδιάς. Και αυτό γίνεται γιατί ο Χριστός φωτίζη τον άνθρωπο κατά την αναλογία της καθαρότητος της καρδιάς του. Ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος θα πη χαρακτηριστικά: "Δια τούτο καθαρτέον πρώτον εαυτόν, είτα τω καθαρώ προσομιλητέον". Συμβαίνει με το νοητό φως ό,τι και με το αισθητό φώς. Όπως το αισθητό φως φωτίζει τους υγιείς οφθαλμούς του σώματος, έτσι και το άκτιστο φως φωτίζει τον καθαρό νού και την λελαμπρυσμένη καρδία (άγ. Νικόδημος αγιορείτης).

Οι Πατέρες, μιλώντας για την Μεταμόρφωση του Χριστού και την μέθεξη της θείας δόξης, κάνουν λόγο για προσωπική ανάβαση στο όρος της θεοπτίας. Συνεχής είναι η κραυγή της Εκκλησίας: "λάμψον και ημίν τοις αμαρτωλοίς το φως σου το αΐδιον". Και σε μια σχετική ευχή κατά την πρώτη ώρα αισθανόμαστε την ανάγκη να παρακαλέσουμε τον Χριστό: "Χριστέ, το φως το αληθινόν, το φωτίζον και αγιάζον πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον σημειωθήτω εφ’ ημάς το φως του προσώπου σου, ίνα εν αυτώ οψόμεθα φως το απρόσιτον". Χρειάζεται διαρκής άνοδος και εξέλιξη. Στην Εκκλησία ομιλούμε για εξέλιξη του ανθρώπου όχι από τον πίθηκο στον άνθρωπο, αλλά από τον άνθρωπο στον Θεό. Και αυτή η εκκλησιαστική θεωρία της εξελίξεως δίνει νόημα ζωής και ικανοποιεί όλα τα εσωτερικά προβλήματα και τις υπαρξιακές ανησυχίες του ανθρώπου.

Ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής διδάσκει ότι ο Χριστός δεν φαίνεται κατά τον ίδιο τρόπο σε όλους, αλλά στους αρχαρίους φαίνεται με την μορφή του δούλου, ενώ σ’ εκείνους που ανεβαίνουν στο όρος της θεοπτίας φαίνεται "εν μορφή Θεού".

Οι τρεις Μαθητές επάνω στο Θαβώρ, μόλις είδαν την δόξα του προσώπου του Χριστού, ομολόγησαν: "Κύριε, καλόν εστιν ημάς ώδε είναι, ει θέλεις, ποιήσωμεν ώδε τρεις σκηνάς, σοί μίαν και Μωσεί μίαν και μίαν Ηλία" (Ματθ. ιζ', 4). Ερμηνεύοντας αυτήν την επιθυμία των Μαθητών, ο άγιος Μάξιμος λέγει ότι οι τρεις σκηνές είναι της πράξεως, της θεωρίας και της θεολογίας. Της πρώτης σκηνής (πράξεως) τύπος ήταν ο Ηλίας ως ανδρείος και σώφρων, της δευτέρας (θεωρίας) ο Μωϋσής ως νομοθέτης και δικαιοδότης, της τρίτης σκηνής (θεολογίας) τύπος ήταν ο Δεσπότης Χριστός, επειδή ήταν τέλειος σε όλα.

Στην ερμηνευτική αυτήν ανάλυση φαίνονται οι τρεις βαθμίδες της πνευματικής ζωής, που συνιστούν την πνευματική ανάβαση του ανθρώπου στο όρος Θαβώρ, που είναι η κάθαρση, ο φωτισμός και η θέωση. Έτσι, δεν πρόκειται για μια τοπική ανάβαση, αλλά για μια τροπική εξέλιξη. Αν δούμε προσεκτικά όλη την εκκλησιαστική ζωή, και την σωτηριολογική διδασκαλία των αγίων Πατέρων θα διαπιστώσουμε ότι γίνεται

διαρκώς λόγος για τα τρία αυτά στάδια της πνευματικής ζωής, που συνιστούν διαφορετική μέθεξη της Χάριτος του Θεού από τον άνθρωπο. Αν η πνευματική ζωή δεν έχη αυτήν την αναφορά και εξέλιξη, τότε ή ειδωλοποιείται ή ηθι-κοποιείται.

Η Μεταμόρφωση του Χριστού μας δείχνει τί ακριβώς είναι η ορθόδοξη θεολογία. Από την διδασκαλία της Εκκλησίας γνωρίζουμε ότι η θεολογία δεν είναι στοχασμός και εγκεφαλικές γνώσεις, αλλά μέθεξη της θεοποιού ενεργείας, θεωρία του ακτίστου Φωτός καί, βεβαίως, θέωση του ανθρώπου. Όταν κάνουμε λόγο για θεολογία εννοούμε εμπειρία και θεοπτία.

Συμπερασματικά πρέπει να πούμε ότι η Μεταμόρφωση του Χριστού αποτελεί κεντρικό γεγονός στην ζωή του Χριστού, αλλά και βασικό σημείο στην ζωή του ανθρώπου. Γι' αυτό δεν μπορεί να αναλυθή με καλές, ηθικές σκέψεις και συναισθηματικές εξάρσεις, αλλά μέσα στα πλαίσια της ορθοδόξου θεολογίας. Άλλωστε, ζούμε μέσα στην Εκκλησία και δεν επιδιώκουμε απλώς να γίνουμε καλοί άνθρωποι, αλλά κατά Χάριν θεοί. Σε αυτό το ύψος μας καλεί η εκκλησιαστική ζωή και η ορθόδοξη θεολογία.

Σεπτέμβριος 1994

(Από το βιβλίο του Μητροπ. Ναυπάκτου και Αγ. Βλασίου Ιεροθέου "Οι Δεσποτικές Εορτές", Κεφ. Α7, Εκδόσεις Ι.Μ. Γενεθλίου της Θεοτόκου)

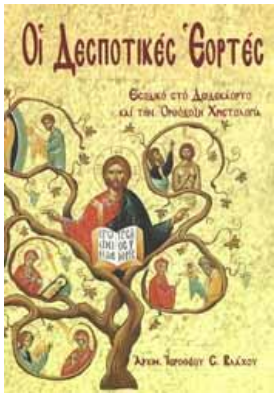

Για περισσότερα κείμενα του Σεβασμιωτάτου πατείστε εδώ

Από το ίδιο βιβλίο μπορεί να διαβάσετε ακόμα το κεφ. Α10 **Ἡ Ανάσταση του**

Χριστού"